

Hatvan esztendeje hunyt el New Yorkban a huszadik század legzseniálisabb magyar muzsikusa Nem méltatlan ajándék volt ez.

Hatvan esztendeje hunyt el New Yorkban a huszadik század legzseniálisabb magyar muzsikusa Nem méltatlan ajándék volt ez. A város rászolgált hagyományaival, élénk zenei életével, kitűnő zenetanáraival. A korán megözvegyült Bartóknénak épp ezért esett rá a választása. Itt nem kisebb pedagógusra bízhatta a kis Bélát, mint Erkel Ferenc fiára, Lászlóra. Maga Erkel Ferenc is itt kezdte zenei tanulmányait, itt írta első szerzeményét. A tizenegy éves Bartók akkor már rég túl volt első kompozícióján, de mégis Erkel Ferenc nyomdokába lépett: azt kapta, amit egykor Erkel kapott a mesterétől, Klein Henriktől, a Pozsonyban letelepedett jeles morva komponistától és pedagógustól. Erkel Ferenc az ő tanítását továbbította a saját fiainak, László pedig továbbadta a tanítványainak, köztük Bartóknak. Egyévi megszakítással, amikor édesanyját áthelyezték Besztercére, Bartók 1892-től 1899-ig a pozsonyi katolikus főgimnázium diákja volt. Az iskola kiváló tanári karral büszkélkedhetett. A minden új iránt nyitott, sokoldalú pedagógus mintaképe volt Dohnányi Frigyes, a gimnázium matematika- és fizikatanára, egy nemzetközi gyorsírási rendszer kidolgozója, kiváló csellista, aki Liszt Ferencsel is kamaramuzsikált. Ő ismertette meg a negyedikes Bartókot három évvel idősebb fiával. A ragyogóan zongorázó Ernő azonnal felismerte a halk szavú, törekény fiú tehetségét, és sokat foglalkozott vele. Dohnányiéknak különösen megtetszett Bartók A Duna folyása című kompozíciója, az ő kezdeményezésükre mutatta be nagy sikerrel a gimnázium igazgatójának névnapi ünnepségén. Ugyanabban az évben, 1896-ban a városi színházban is fellépett, egy melodráma zongoraszólóját játszotta, ez volt első nyilvános szereplése a nagyközönség előtt. Erkel László még tanúja lehetett sikerének, ez volt utolsó öröme, mert rövidesen meghalt. Bartók Hyrtl zenetanárnál folytatta tanulmányait, és továbbra is sokat gyakorolt Dohnányi Ernővel. Mi sem mutatja jobban a századfordulós Pozsony zeneszeretét és tehetségfelkaroló buzgalmát, mint az, hogy színházi szereplésének köszönhetően Bartók kedvezményes áron vásárolhatott jegyet az operaelőadásokra és a hangversenyekre. Gyakran hívták muzsikálni, és már tanítványai is akadtak. Miután Dohnányi leérettségizett, és a pesti Zeneakadémián tanult tovább, vasárnaponként ő orgonált a klarisszák rendházából lett gimnázium templomában. Átvette Dohnányi tútori szerepét is: most már ő foglalkozott

tehetséges fiatalabb diáktársaival, főleg Albrecht Sándorral és Mórotz Károllyal. 1898-ban, a szabadságharc 50. évfordulóján díszhangversenyt rendeztek a megyeháza nagytermében. Bartók Tausig rapszódiját, majd két hegedűssel és egy gordonkással saját zongorakvartettjét adta elő, Brahms Magyar táncai is az ő hangszerelésében kerültek bemutatásra. Az ifjú muzsikus óriási tapsot kapott. Édesanyja ösztönzésére egy évvel az érettségi előtt bemutatta zongorajátékát és néhány szerzeményét a bécsi konzervatóriumban, ahol nyomban felajánlották, hogy tandíjmentesen felveszik. Bécs zenei hírneve, közelsége Pozsonyhoz, a tandíjmentesség egyértelműen a bécsi konzervatórium mellett szólt. A hazalátogató Dohnányi Ernő hatására Bartók mégis a budapesti Zeneakadémia mellett döntött, miután barátjától megtudta, hogy ott Liszt kedvenc magyar tanítványánál, Thomán Istvánnál tanulhatna, ugyanazon a zongorán, amelyen Liszt játszott. Így került Thománhoz zongora szakra és az annak idején még Liszt által Budapestre hívott Hans Koesslerhez zeneszerzés szakra. Döntéséhez hozzájárulhatott a pozsonyi Liszt-kultusz is. A város tele volt Liszt emlékével, még ott járt-kelt Liszt barátja, a levéltáros Batka János, Zichy Géza, a félkarú zongoravirtuóz, akivel Liszt háromkezesen játszott, és megannyi pozsonyi, akiknek Liszt élénken élt az emlékezetében. Bartók azt is tudta, hogy aki Liszt tanítványától tanul, rásugárzik valami Beethovenből is, hiszen Lisztnek Beethoven tanítványa, Czerny volt a mestere. Nem véletlen, hogy Bartók Lisztnek szentelte 1936-ban tartott akadémiai székfoglalóját is, ahol rámutatott: „Az újabb magyar zenei művek akárhányában biztonsággal tapinthatók ki a Liszt-örökség nyomai.” Ennek az örökségnek legzseniálisabb folytatója, Liszt zenei végrendeletének végrehajtója épp ő maga volt. Talán nem szerénytelenség a pozsonyiaktól, ha a Bartók-emléktábla előtt elhaladva arra gondolnak, hogy ebben az ő városuknak is volt némi szerepe. VOJTEK KATALIN